

Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Deniz İncedayı'nın Konuşması

Değerli meslektaşlarım,

Değerli konuklarımız,

Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Yönetim Kurulu adına “Hoş geldiniz” diyor ve sizleri saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Sözlerime başlamadan önce, son dönemde kaybettiğimiz değerli meslektaşlarımızı burada bir kez daha saygıyla anmak istiyorum.

Bildiğiniz gibi, bu çalışma dönemimiz oldukça yoğun ve karmaşık süreçleri, hızlı gelişmeleri içeriyordu. Bunlardan kısaca burada söz edeceğim, ama genel olarak kentsel direnişin ve yasal izleme süreçlerinin bu dönem ön plana çıktığını söylemek olanaklı. Mimarlık ve kent tarihinin ayrılmaz parçası olan, Mimarlar Odası'nın kurulduğu günden bu yana çalışmalarının ve mücadelesinin de parçası olan bu süreçler, şeffaf tartışma arayışlarıyla süregeldi ve güçlü, sembolik bir kırılma noktası olan Gezi direnişini de yarattı. Sadece Gezi Parkı konusunu değil, birçok kentsel adaletsizlik, hukuksuzluk konularını meslek odamız gündeminin ilk sırasında tuttu. Bunun nedeni, kentsel, kamusal alanda gerçekleştirilen bilimsellikten uzak, özelleştirmeci, ayrıştırmacı ve sermayenin istemlerine göre şekillenen kaotik, plansız sistemin kökten bir sorun üretmesi ve bunun sürekli kılınmasıdır. Sorun, sağlıksız çevresel ve sosyal süreçleri tetiklediğinden, mimarı ve mimarlığı giderek de bilimselliği ve ahlakı da yok sayan bir tavra dönüşmüştür. O nedenle, burada bir kez daha vurgulamakta yarar var ki, meslek odasının temel sorumluluğu, altyapısal bu zorlu sorun karşısında, mesleğin sınırlarına sığınarak savunma mekanizması üreten anlayışın ötesine geçmek, mücadeleyi güçlendirmek, bunu topluma aktarabilmek, kamu yararı önceliğinin sözcüsü olmaktır.

Söz ettiğim karmaşık kentsel süreç, diğer taraftan neredeyse tüm dünya ülkeleri için de geçerlidir. Uluslararası kapitalist küresel politikaların ürettiği yeni-liberal anlayış ve onun araçları, sadece meslek alanımızda değil, tüm meslek alanlarında yansımalarını bulmaktadır. Diğer bir deyişle, sorun kent, mimarlık, tasarım ve sanatın, piyasa mekanizmaları içinde meta olarak sermayenin

kullanımına, ulusal ve uluslararası ölçekte sunulması ve dolayısıyla yaşam alanlarımıza yayılmasıdır.

Süreci burada meslek odamız açısından bakarak kısaca birkaç başlık altında özetleyebiliriz:

Bunların başında, yukarıda da değindiğim gibi, neoliberal politikalarla kentsel mekânın ve mimarlığın rant aracına dönüşümü ve 1980 sonrasında tetiklenen, son on yılda sınırları zorlayarak “kentsel dönüşüm”, “afet yasası” araçlarıyla örgütlenen kentsel, doğal, sosyal ve kültürel tahribatı üreten uygulamalar geliyor.

Bilimsel ölçütlerin ve kamu haklarının yok edilmesi, sosyal ve kültürel değerlerin tasarım süreçlerine yansıtılmaması, özel imar haklarıyla “kişiye özel” hukuk anlayışının yaygınlaşması giderek kent ölçeğinde bir kaosun yaratıcısı olmuştur. Ayrıca tüm bu uygulamalarda uzmanlara ve uzmanlık alanlarına kulakların tıkanması, bilimsel ve kültürel açılardan kabul edilemez projeleri ortaya çıkartabilmiş, kent ve ülke ölçeğinde birçok boyutuyla talihsiz gelişmelerin nedeni olmuştur. Örnek olarak birçok proje burada sıralanabilir. İstanbul’un 3. Köprü Projesi, Kanal İstanbul, Yenişehir Projesi, Tarlaabaşı, Sulukule, Fikirtepe dönüşüm alanları, Süleymaniye silüetini yok eden Haliç Metro Köprüsü, Taksim yayalaştırma projesi, Likör Fabrikası, Haydarpaşa ve Galata limanları, Haliç Tersaneleri ve daha birçokları bunlara eklenebilir.

Burada projelerin ayrıntılarına girmek olanaksız ve gereksiz. Bunların, meslektaşlarımızın yakından izlediği konular olduğunu biliyorum. Ancak özetle vurgulamak gerekirse, temel eleştiri, yoğun yapılaşmanın ve proje önerilerinin, rant temelinde, sermaye gruplarının çıkarları doğrultusunda, uzmanlıkları, kentin doğal ve kültürel peyzaj değerlerini, mesleğin ahlak ilkelerini yok sayarak empoze edici, otokratik ve tek merkezli tavırla sürdürülmesidir.

Geriye doğru dönüp baktığımızda, yaşadığımız mimari ve kentsel süreçler, kentlerin, toplumların ve insanların sağlıkları, yaşam ve çevre kaliteleri açılarından kabul edilemezlik sınırlarını aşmış gözükmektedir. Sorun sadece çevre kalitesi açısından değil, insanın temel hak ve özgürlükleri, kültür ve kimlik hakları açılarından da ciddi ve çok yönlü kayıpları beraberinde getirmektedir.

Dönüşüme ve projelerine derinleşerek bakıldığında, tablo vahimdir. Uygulamalarla özetle;

- Sağlıklı yaşam haklarının, doğanın yok edildiğini,

- Toplumsal ve kişisel belleklerin silindiğini,
- Kimliklerin, somut ve somut olmayan miras değerlerinin kaybedildiğini,
- “Ötekileştirmeci” ve “ayrıştırmacı” tutumun desteklendiğini,
- Demokrasinin araçsallaştığını,
- Kentsel mekânda ekonomik ve siyasal baskının giderek arttığını söylemek durumundayız.

Mesleğimizin bilimsel araştırmalara dayalı gerçekliği, kentin sahibinin kentliler ve toplum olduğudur. Bu nedenle sermaye taleplerine yönelik sağlanan “özel imar hakları”, kamu yararıyla çelişmekte, kentsel ve toplumsal demokrasi ile mesleki ahlak ilkeleri çiğnenmektedir. Bu durum, kamunun haklarından, yeşilinden, havasından, suyundan, belleğinden ve kimliğinden çalmak anlamına gelmektedir.

Değerli meslektaşlarım,

Yaşadığımız “erozyon” çok yönlü ve çok boyutludur. Bu nedenle de, her gün ve her yerde hepimizi içine almakta, maddi ve manevi değerlerimizi tehdit etmekte, sosyal ve psikolojik olarak olumsuz yaşam ortamları üretmektedir.

Bu bağlamda anmadan geçemeyeceğimiz Gezi direnişi süreci de, aynı sağlıksız, dayatmacı ve sorumsuz gidişin ülkeyi taşıdığı simgesel bir patlama noktasıydı. Araştırmaları ve analizleri birçok yönleriyle, mesleki, toplumsal, tarihsel alanlarda uzun süre tartışılacak şüphesiz. Sadece ulusal değil, uluslararası ölçekte de tarihsel bir kırılma noktası yaratan “Gezi direnişi” yönetimlere katılımcı demokrasi ve kamusal özne vurgusunu açıkça, akıllıca ve barışçı biçimde aktarabilmiş, “kentin ev sahipleriyiz” mesajını vermiştir. Yukarıda da değindiğim gibi, tepki kuşkusuz sadece “Gezi Parkı” konusunda değil, yaygınlaşan rant anlayışına, kamusal sorumsuzluğa, adaletsizliğe, pazarlamacı yaklaşımadır. “Gezi”, literatüre kentsel tükenişin eşiğinde, güçlü bir toplumsal dayanışma, ortak kararlılık ve sahipleniş örneği olarak girmiştir.

Ne yazık ki, bu duyarlılık, yönetimlerce “toplumu taraflara ayırmanın” aracına dönüştürülmüş, vatandaşların farklı hakları ve hukukları oluşmuş, “kamu önceliği”, “eşitlik” ve “barış” politikaları çiğnenerek, toplumsal ayrımcılık ve şiddet desteklenmiştir.

Sürecin olumlu katkısı, ardından düzenlenen forumlarla sürdürülen tartışma arayıştır. Toplumsal farkındalık ve bilgi edinme hakkı vurgusu, Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi tarafından çeşitli etkinliklerle gündemde tutulmaktadır. Toplumu “kendi haklarıyla” buluşturmayı hedefleyen, bunun da ötesinde, meslek alanında uygar, bilimsel bir perspektif açmak isteyen etkinlikler çağdaş yaklaşımların arayıcısı olmaktadır.

Bu dönemde önemli bir talihsizlik de, ne yazık ki, meslek örgütlenmesi alanında yapılan müdahaleler, yasal düzenlemeler ve meslek odalarına karşı geliştirilen tavır, pasifleştirme ve etkisizleştirme politikalarıdır.

Hepinizin bildiği gibi, kanun hükmünde kararnamelerle ve 9 Temmuz 2013 tarihinde “torba yasa” kapsamında İmar Kanununda yapılan değişiklikle, “mesleki denetim” sorumluluğunun yok edilmesi amaçlanmış, kutsal kamusal görev saydığımız “mesleki denetim” tehdit edilmiştir. Sorun, meslek odalarının ekonomik olarak güçsüzleştirilmeleri sorunu değildir, böyle görülmemelidir. Meslek odalarının pasifleştirilmeleri, çevreyi, kültür ve doğa değerlerini, insanı ve toplumu 1. dereceden ilgilendiren bir tehditler bütünüdür. Kentsel yaşamı, mekânı ve sosyal-kültürel ilişkileri geliştirmek yerine, rant amaçlarının sorgusuzca sürdürülebilmesi, önünün açılabilmesi uğruna yapılan bilinçli müdahaledir. Bugün dünya ülkelerinin gündeminde tartışmasız ilk sırada yer alan “çevre sorunları ve toplumsal sorumluluklar” çerçevesinde sivil toplumun, eleştirel bakışın ve farklı seslerin susturulması anlamını taşımaktadır. “Torba yasa”yla bunun da ötesinde, mimarın uluslararası güvence altında olan telif hakları da tehdit edilmektedir. Çağımızın hiçbir uygar ülkesinde kabul edilemez olan bu düzenleme karşısında ulusal ve uluslararası yetkililer harekete geçirilmiş, yasal süreçler başlatılmıştır ve sürdürülecektir.

Söz konusu tablo karşısında meslek odalarımızın dayanışma çağrısına, ulusal ve uluslararası alandan olumlu yanıtlar gelmiş, birçok mesleki kurum ve kuruluşun, ayrıca bireysel olarak meslektaşlarımızın da katılımlarıyla dayanışma platformları kurulmuş, birlikte meslek adına çağrı metinleri üretilerek bunlar toplumla ve yetkililerle paylaşılmıştır, gelişmeler paylaşılmaya devam edilecektir.

Değerli konuklar,

Diğer bir kırılma noktasıyla konuşmamı toparlamak istiyorum. Bu kırılma noktası, burada aktarmaya çalıştığım süreçlerin ve temel sorunların da toplandığı bir düzlem niteliğindedir.

Yürütülen kentsel politikaların aynası olarak karşımıza çıkan 17 Aralık operasyonudur. Operasyonla ortaya çıkan bilgi ve belgeler, imar süreçlerinin rant merkezli örgütlenmesini, şeffaf ve yasal olmayan, yolsuzluk ve rüşvetle beslenen karanlık içyüzünü sergilemiştir. Diğer taraftan kuşkusuz, meslek odalarımızın onurlu mücadele konularının da haklılığının kanıtları olmuştur. Ortam, toplumda derin psikolojik yıkımın, bunalımın nedeni olmuştur. Milyonlarca öğrenciye, üniversite kapılarında bekleyen, uzmanlaşmak için emek veren gençlere, ülkenin değerli aydınlarına, barış, adalet ve onurlu insan yaşamı emekçilerine bir darbe, utanç verici bir şok etkisi yapmıştır.

Utanç tablosunun yerel seçimler öncesinde gerçekleşmesi nedeniyle yöneticilerimizi seçerken çıkartılacak dersler, vurgulanacak talepler olacaktır. Ortadaki gerçekler değerlendirildiğinde süreç, böylesine kritik bir dönemeçte, bizlere düşen seçme sorumluluğunu daha net ve açık hale getirmiştir. Meslek ve yaşam alanımızda, duyarlılık, temel hak ve özgürlükler, demokrasi ve çağdaşlık arayışı acil beklentimiz olmalı, duyarlılık, temel hak ve özgürlükler, demokrasi ve çağdaşlık sözde değil özde aranmalıdır.

Unutmamalı ki, yitirilenler geri gelmeyecek. Bilimsel bakışla söylersek;

İstanbul'un Sulukule'si, Tarlabası, Taksim Meydanı, Haydarpaşa Limanı artık olmayacak. Emek Sineması'nı, Likör Fabrikası'nı, Karayolları binasını, Süleymaniye silüetini yeni kuşaklar görmeyecekler. Kentin doğal olsun, kültürel olsun, özgün peyzaj değerlerini duyumsayamayacaklar. Boşluklardan, tepelerden kente bakamayacaklar. Bu kent artık Koca Sinan'ın, Orhan Veli'nin, Nâzım'ın, Yahya Kemal'in, Evliya Çelebi'nin, Piyer Loti'nin ve bizlerin İstanbul'u değil. Kimliğine, renklerine, insanına âşık olanların İstanbul'u da değil. Sinan bugün Süleymaniye için başka bir noktayı yeğlerdi kuşkusuz, Orhan Veli dinleyemez, Yahya Kemal göremezdi, Evliya Çelebi gezemez, Bedri Rahmi çizemezdi...

Bu sözlerle hedeflenen, tutuculuğu değil, yaratıcılığı yeniden üretmektir. Başka bir ifadeyle, *“Geçmişte kalmak değil, geleceğe kalabilmektir”*.

Yitirilen mimarlığımız, miras varlıklarımız, yeşilimiz, mavimizdir. Kimliklerimiz, belleklerimiz, yaşamlarımızdır. Ama hepsinden önce, insanlarımızdır, Gezi direnişinde yitirdiğimiz gençlerimizdir. Onlar da ne yazık ki, geri gelmeyecek.

Ama bizim onlara “bir kent” borcumuz var. “Demokratik”, “insana, doğaya ve kendine saygılı”, “bilimle aydınlanan” “hukukla yönetilen”, “barışçıl” bir kent sözümüz var.

Meslek odası olarak mesleki örgütlenmenin, dayanışmamızın, kentsel mekânda ve mimarlıkta yaratıcı birlikteliğimizin gücüne inanıyoruz. Tartışmalarımızdan, bilimsellikten, araştırmadan ve ortak aklımızdan yola çıkmak istiyoruz.

İnsan hakları mücadelesi var oldukça, mesleki alandaki kamu hakları mücadelemiz de sürecektir. Bugüne kadar olduğu gibi, bugünden sonra da meslek odamız bu mücadelenin onurunu taşıyacak, ilkelerimize, mesleki haklarımıza, bunun da ötesinde kentlerimize, çevreye ve geleceğimize sahip çıkmayı temel sorumluluk olarak alacaktır. Eleştirinin sansürü, demokrasinin susturulması, “dikte” süreçlerinin başlangıcıdır, baskının inşasıdır ve tarih boyunca ispatlandığı gibi, toplumları ancak karanlıklara ve geriye taşır.

Özverili emeklerle meslek yetkisine sahip olan siz değerli meslektaşlarımız, kültürel değerlerin, doğanın, sağlıklı yaşam ortamlarının, çağdaş uygarlığın güvencelerisiniz. Mesleğe uygarlığın geldiği noktadan bakabilen, aydın uzmanlar olarak mekânı eşitlikle, özgürlükle, toplum saygısı ve sevgisiyle tasarlayan ve üreten mimarlarımız, uluslararası toplumsal barışın da simgeleridir.

Ülkenin değerli meslek insanlarının, katılımcı demokratik anlayışla kentsel tasarım ve planlama süreçlerinde yönlendirici olmalarını, şeffaf tartışma ortamlarını talep ediyoruz. Çılgın projeler değil, “çılgın” demokrasi istiyoruz. Kamusal yararın, insanca yaşamın savunucusu ve bekçisi olmaya talibiz. Mesleğimizi ilgilendiren her kararı tartışabilmek, söz sahibi olabilmek, uzmanların görüşlerini değerlendirmek istiyoruz. Mimarlığın, yatırımcıların ve siyasetçilerin değil, meslektaşlarımızın inisiyatifleriyle gelişmesini bekliyoruz.

42. dönem çalışma sürecimiz boyunca birlikte olduğumuz tüm değerli meslektaşlarıma, Yönetim Kurulumuzda yer alan, özveriyle vakitlerini, emeklerini odamıza ayıran değerli arkadaşlarıma, saygıdeğer meslektaşlarıma huzurlarınızda bir kez daha teşekkür etmek isterim.

Meslek alanımızın çevreye olumlu katkılar sağlamak üzere örgütlenmesi, eğitimden uygulama ve kullanım aşamalarına kadar uzanan dinamik süreç içerisinde bilim ve etik ilkelerine bağlı kalabilmesi çabalarına bir damla katabildiysek ne mutlu bizlere...

Sadece Yönetim Kurulu üyesi görevinde olduğum sürece değil, tüm birlikteliğimiz süresince değerli meslektaşlarımdan çok şey öğrendiğimi de yüksek sesle söylemek isterim. Teşekkürlere sığmayacak özverili çalışmalarıyla, günler, geceler, yıllar ve yaşamlar boyunca meslek odamıza emek verenler, sizler, geçmişe ve geleceğe saygılı, aydınlık, onurlu yarınlara umudu oldunuz bizim için.

Kapıdan içeri girerken rastladığım meslektaşlarımdan, komite çalışmalarındaki ve Yönetim Kurulu tartışmalarındaki dostlarıma, birlikte düşünmeye, tartışmaya, dertleşmeye, bir arada olmaya zaman ayıran, destekleyen tüm meslektaşlarıma ben de sonsuz teşekkür borçluyum. Mimarlığın cömertliğini, dostluğun sıcaklığını, mücadelenin haklılığını sizlerle birlikte yaşadım ve duydum.

Bu duygularıyla, meslektaşlarımızı Genel Kurul ve seçim süreci olsun ya da olmasın, daima birlikte olmaya, bu birlikteliği görmesi gerekenlere göstermek üzere el ele vermeye, dayanışmaya çağırarak istiyorum. Mesleğimiz, kentimiz, kimliklerimiz hiç sahipsiz kalmadı ve bundan sonra da kalmayacak.

Genel Kurulumuza katılan değerli meslektaşlarıma katılımları ve destekleri için tekrar teşekkür ediyor, Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi adına saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum...